

ОБДАНИШТЕ У БЛОКУ 67 - [0] ПОЗИВ МАШТИ ИЛИ ЗАИГРАНИ АРХИТЕКТИ

Комбинована дечја установа у Блоку 67 у Београду, Србија

44.806128, 20.410916 Архитектонски конкурс / Прва награда, 2010. / Пројекат, 2011.

Дечији вртић „Тесла - наука за цео живот“, Нови Београд

Архитекти: Два: Студио / Ђурић и Вуја, архитекти: Александру Вуја, Милан Ђурић, Милка Ђњато

Фотографије: Реља Иванић

„Арго је објект ајије једини узрок име и без икаквог другог идентитета осим форме. Тај приватни феномен довољан је да баци светлост на структурализам: систем има превласт над бићем предмета.“

Ролан Барт, Ролан Барт по Ролану Барту (Нови Сад: Светови, 1992)

Најважнији моменат, моменат обрата у друштвеној концепцији детета и детињства, или онога што би оно требало да буде, јесте онај у коме је Русо представио идеју о детету као јединственој индивидуи са тек неколико социјалних преконцепција.

Овај моменат је, за схватање тога како одрасли данас доживљавају дете и детињство, важан из два разлога: тада је први пут легитимизована улога детета у друштвеној заједници и, други, дефмисањем детета као индивидуе која има тек неколико социјалних преконцепција скренута је пажња друштву на простор за деловање и упућен позив да се системски утиче на развој детета.

Оно што просветитељске идеје о развоју детета разликује од препросветитељских јесте дух хуманизма који је проласком кроз просветитељство и, касније, кроз романтизам, одредио наш данашњи доживљај детета и детињства и, заправо још важније, конструисање идеала о детињству.

Простор архитектуре је простор са потенцијалом за гомилање конфликта јер је архитектура место у коме људски идеал постаје опипљив, систем видљив и сензација наметнута. То и није особит проблем кад је у питању било

која друга функција архитектуре, али када је у питању пројектовање вртића, проблеми се умножавају јер постоји више нивоа очекивања, односно више нивоа уписивања значења.

Пројектовање вртића је можда једино место архитектуре у коме не постоји императив репрезентације (објекта), у коме се скоро сваки смисао архитектуре завршава, а тежиште је померено у простор маште корисника (субјекта).

Без обзира на то да ли је у питању један од два преовлађујућа приступа пројектовању вртића: техно-функционалистички, структурално-системски (аполонијски) или наративни, интуитивни (дионизијски) приступ, архитекта лако може бити спутан ланцима очекиваног, подразумеваног сентимента за дете и идеал детињства.

Последица таквог очекивања је низ изазова. Пред архитектом је захтев за замишљањем, конструисањем простора који би представљали сигуран оквир и истовремено подстицали машту детета.

Замаштаност архитектуре о просторном потенцијалу за машту детета нужно води до детериторијализације, и то у најсуштинскијем смислу, не само у просторним мапама друштва већ много важније - најснажније линије разграничавања су оне које су повучене у доживљајној сфери, најрадикалнија су фантазматска екстраховања.

Стварање специфичне материјалне културе за децу и разграничавање између живота одраслих и деце конституисала је радикалну промену у западном друштву.

Разни социолози означили су ово разграничавање као

Поглед из улице
Ђорђа Станојевића

проблематично и подложно критици. У вртићима су деца награђена слободом битисања и изражавања која не постоји нигде више у образовном систему.

Детињство је једино подручје које је у нашој доживљајној сфери идеализовањем остало подручје потпуне слободе и обавезности маште. Та чињеница је полазна тачка, или камен спотицања, у пројектовању вртића.

Како разрешити суперпонирања представа о нечему што је привидно једино поље слободе, простора који припада детету (који је тиме у нашем имагинарном радикално издвојен из простора регулисаности, простора одраслог човјека)? (Суперпонирање представа је уједно и узрок и последица измештања идеје о детињству и просторним оквирима за њега из светова који припадају одраслима.)

Скоро да се намеће потреба за одолевањем заигравању у простору слободе и невиности како би то заиста и остао простор слободе за оне којима је намењен.

Позив у помоћ *über* архитекти. *Über* архитекта, не у мерлопontiјевском смислу стила, одн. „духа пројектовања“, већ у смислу моћи критичког мишљења, требало би да буде конструктор одговора на изазов.

Од свих могућих праваца кретања, у овом случају, некако се чини најискренијим онај који следи структуралистичку мисао Ролана Барта, која тако постаје *über* архитекта који упућује на одговор. И заиста: да ли би уопште требало покушавати ићи даље од бартовског брода Арго?

Узрок - име (представа, симбол, знак), идентитет - форма? То води схватању куће као знака, али на само једном месту - месту имена у коме би требало да почну и да се заврше сва причања и као машине/система/структуре која омогућава одговарајући просторни потенцијал за свет идеалног детињства, по мишљењу детета.

Фантазми одраслих о детињству, наменске замрзнуте слике сећања, могу само ограничити дечји простор слободе.

Формула коју нам, идући овим путем, прописује *über* архитекта, обogaђена разумевањем стварних потреба корисника јесте систем/структура/машина очишћена од значења. Дакле, преостаје кућа као неутралан оквир, без додавања другоразредног догађаја.

Размишљајући у том правцу, дословни наративи се, као алтернативни начин структурирања архитектуре, заиста чине проблематичним, ако не и неупотребљивим, уколико је циљ избегавање додатне субјункције представа.

“Не постоји нешто токво као што је архитектура за децу.”

Кристоф Маклер (Chhstoph Mackler)

Балансирајући између неизбежних хијерархизација просторних целина, сопствених фантазама, реалних функционалних захтева и околности датих могућности, немогуће је не запитати се да ли постоји нешто што се може означити као архитектура за децу? Ако се не расправља у домену дизнијевских светова, и ако се водимо смерницама *über* архитектуре, онда не постоји. Инсистирање на метафорама и културално конструисаним фрејмовима у којима би деца требало да граде сопствену теорију времена и простора сасвим сигурно не води ка разрешењу суперпонирања представа.

Одричући се могућности стварања романтичарских, презасићених архитектуралних прича, систем је заиста преузео превласт над бићем и изградио идентитет. Остала је само могућност неутралне, искрене, чисте, лако читљиве структуре која истински служи остваривању потенцијала грађења идеалног света детињства - онога који гради дете.

Поглед из дворишта

У накнадној анализи конкретног и специфичног случаја вртића у Блоку 67 на Новом Београду, у односу на остале четири локације, оно што је на почетку била интуитивна реакција на окружење на крају се испоставило као потврда исправности става са једном додатном могућношћу анализирања.

Наиме, интуитивна реакција на окружење (непосредна близина саобраћајнице великог интензитета и веома широког профила) било је „окретање леђа“ саобраћајници и уписивање простора у кружницу. Ипак, круг није затворен, систем није интровертан.

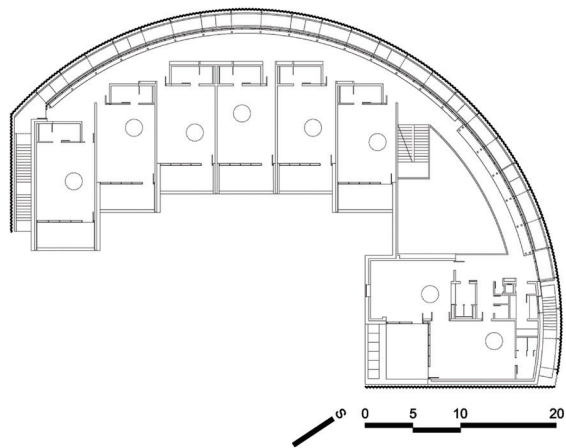
На чудан начин, сажимајући интуитивну реакцију на датост и анализу вођену идејом о достатности решавања проблема у кључу разумевања бартовског Арга, помирен је дионизијски и аполонијски принцип.

Додатна, на крају процеса пројектовања испостављена могућност посматрања, не толико вредносно значајног колико напросто занимљивог, јесте чињеница да је објекат синтеза, у обликовном, формалном смислу, три рудиментарне геометријске форме: круга (симбол бесконачности), троугла (симбол тежњи) и правоугаоника (симбол интегритета). По једном од првих теоретичара едукације, Фридриху Фробелу (Friedrich Fröbel), пре него што би била препуштена истраживању у спољном свету, деца би прво требало да савладају управо те три основне форме.

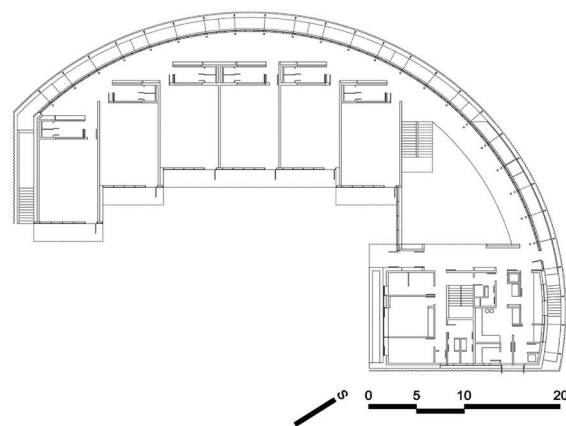
То је једино место на коме је могуће читати уписано, ипак не наративно, значење.

Милка Ђњато

Репринт текста из часописа „ФОРУМ“, бр. 58, 2012.

Основа спрата

Основа приземља

Поглед из дворишта